

Sub zodia globalizării

Lect. univ. dr. Rodica Zaharia
REI – ASE, București

Globalization is probably one of the most discussed phenomena today. Economists, politicians, general public, everybody is preoccupied both about the origins of globalization and the consequences of this process, about the effects over the nations and people.

Key words: globalization, transnational corporations, internationalization of production, international trade, globalization of finance, information technology, poverty, global governance, human development.

Fenomenele care marchează evoluția economiei mondiale în ultimele decenii stau sub semnul globalizării, ale interdependențelor și interacțiunii. Orice s-ar întâmpla, în orice colț al lumii, are efecte mai mult sau mai puțin ample asupra întregii economii mondiale.

Procesul globalizării este de dată relativ recentă. El s-a manifestat mai ales după al doilea război mondial și a cunoscut o dezvoltare spectaculoasă mai ales după anii 80, odată cu globalizarea piețelor financiare. Zonele cele mai „expuse” globalizării au cunoscut cele mai înalte creșteri. Între 1987 și 1997, ponderea în P.N.B. mondial a Americii Latine a crescut de la 4,1% la 5,5%, pentru Asia (fără Japonia), de la 8,8% la 12,5%, în timp ce pentru Africa (zona cel mai puțin atinsă de „virusul” globalizării) această pondere a scăzut de la 2,4% la 1,9%. Eficiența finanțării private în procesul de globalizare este, de asemenea, demonstrată de fapte: investițiile în țările emergente au crescut de la 13 miliarde dolari pe an între 1981 și 1989 la o medie de 84 miliarde pe an între 1990 și 1999. În ceea ce privește Asia, dezvoltarea nu este un mit, ci o realitate. Durata medie a vieții în Coreea de Sud, Thailanda și Malaiezia este acum de 68 de

ani, față de 57 în anii ‘70. În aceeași perioadă, rata de alfabetizare a crescut de la 83% la 91% în aceste țări.

Viteza deosebită cu care globalizarea a cuprins întreaga lume i-a făcut pe unii specialiști să aprecieze că „... trăim transformări profunde care vor rearanja politica și economia secolului următor. Nu vor mai fi economii naționale, atunci când acest proces va fi încheiat. Tot ceea ce va mai rămâne în cadrul unor granițe vor fi oamenii, care vor compune națiunile...”¹. Cu alte cuvinte, tot ceea ce ține de activitatea economică va aparține unei economii globale, în care naționalul va fi foarte greu de identificat. În opinia aceluiași specialist, bunăstarea oamenilor va depinde de succesul marilor corporații și nu de succesul fiecărei națiuni.

Rolul statului, în contextul globalizării, tinde să se minimizeze. Dacă, până acum câteva decenii, el reprezenta principalul actor al relațiilor economice internaționale,

¹ Robert Reich – „The Work of Nations”, în Mark Lewis, Robert Fitzgerald, Charles Harvey „The growth of nations. Culture, competitiveness and the problem of globalization”, Bristol Academic Press, 1996, p. 11

regulatorul activității economice naționale, se apreciază că statul a pierdut astăzi acest rol în favoarea companiilor transnaționale.

Cu toate acestea, există și opinii² conform cărora instituțiile politice ale statului rămân principala forță în modelarea economiei mondiale. Economia mondială este astăzi tot mai politizată, interdependențele dintre țări sunt tot mai mari, nu numai în plan economic, ci și politic. Efectele balanțelor de plăți, ale ratelor de schimb și ale celorlalte aspecte economice sunt resimțite în economia mondială și prin prisma implicațiilor lor politice.

Statele naționale operează la nivel internațional pe diferite stadii de putere, concurând pentru o poziție mai bună în comerțul internațional, atragerea de investiții străine, creșterea competitivității, toate acestea cu scopul maximizării bunăstării sociale³.

În afară de acestea, globalizarea ridică și multe alte controverse. Volatilitatea ridicată a variabilelor pieței (rate de schimb, rate ale dobânzii, cursul titlurilor) este o consecință a globalizării. Liberalizarea piețelor (80% din piețele emergente au o totală convertibilitate a monedei, față de 37% în 1987) concomitent cu menținerea unor rate fixe de convertibilitate au încurajat

² Peter Dicken – „Global shift. The internationalization of economic activity”, second edition, Paul Chapman Publishing Ltd., 1992, p.121

³ Poziția competitivă a unei economii naționale este construită pe competitivitatea firmelor care operează în cadrul granițelor naționale. În sens larg, ea reprezintă o expresie a dinamismului firmelor naționale, a capacității lor de a investi și de a inova, atât prin resurse proprii cât și prin asimilarea tehnologiilor adecvate. În viziunea lui M. Porter, avantajul competitiv este creat și susținut printr-un proces care se localizează la nivelul unei economii naționale. Diferențele între structura economică, valori, cultură, istorie etc. contribuie puternic la succesul competițional. În timp ce globalizarea competiției ar putea conduce la ideea că națiunea este mai puțin importantă, se pare că lucrurile nu stau tocmai așa (vezi și Peter Dicken, OP. CIT., p.125)

speculațiile, care au condus în cele din urmă la declanșarea unor adevărate crize (vezi criza din Asia). Alte neajunsuri ale procesului de globalizare a finanțelor le reprezintă deficitul conturilor curente, care în ultima decadă au crescut, îngreunând și mai mult îndatorarea externă, peste capacitatea de finanțare a acestora de la bănci sau instituții multilaterale. Decalajul între nevoile de finanțare pe termen lung și resursele disponibile a început să fie acoperit de fondurile volatile pe termen scurt. După 1992, piețele emergente au devenit puternic dependente de piețele de export, mai ales ca urmare a politicilor monetare și bugetare.

Până la globalizarea finanțelor, principalele probleme ce trebuiau avute în vedere erau de natură macroeconomică: inflație, buget, comerț exterior. După anii '80, dezechilibrele ce trebuie gestionate sunt de natură microeconomică și privesc⁴:

- ❖ întărirea sectorului financiar,
- ❖ evitarea excesului de ofertă financiară, care poate conduce la operațiuni speculative de anvergură,
- ❖ întărirea sistemului companiilor private,
- ❖ evitarea dezechilibrului reformelor structurale, în sensul că o deschidere bruscă către exterior poate conduce la un puternic deficit al balanței de plăți,
- ❖ modelul asiatic de dezvoltare, în special neajunsurile sale.

De altfel, specialiștii⁵ consideră criza din Asia și o criză a modelului asiatic de dezvoltare, de fapt a modelului japonez de dezvoltare, considerat cel mai bun până acum și anume dezvoltarea industrială orientată către export.

Originea globalizării. Chiar înainte de Christos, negustorii fenicienii și grecii aveau reprezentanți dincolo de granițele țării lor

⁴ X X X – „The merits and demerits of globalization and the future of the Asia” , JETRO International Symposium, Tokyo, februarie 1999, p.13

⁵ Idem, p.14

pentru a vinde sau cumpăra mărfuri. Expansiunea romană a dus cu sine răspândirea tehnicilor, produselor și a altor simboluri materializate, care se păstrează și astăzi.

În 1600, compania britanică a Indiilor de Est și-a stabilit sucursale în toată Asia. Cam în aceeași perioadă, companiile daneze și-au deschis și ele sucursale în Asia.

Succesele repurtate dincolo de granițele proprii țării, curiozitatea și dorința de a face afaceri în toată lumea, chiar și eșecurile, au contribuit la menținerea vie a interesului pentru piața externă.

După 1800, tot mai multe firme sunt angrenate în derularea la scară internațională a afacerilor lor. Prima firmă de succes americană pe piața externă a fost Singer Sewing Machine, care a construit o fabrică în Scoția în 1868. În mai puțin de douăzeci de ani, Singer a devenit o firmă binecunoscută în lume, cu fabrici în mai multe țări. Alte firme americane au urmat exemplul internaționalizării, iar în 1914, cel puțin 37 de companii americane deschiseseră unități de producție în două sau mai multe țări. Până la primul război mondial, multe companii, mai ales americane, își deschiseseră porțile către piața internațională. Compania Ford avea unități de asamblare în 14 țări, General Motors și Chrysler au urmat-o. În anii '20, toate trei companiile dețineau dimensiuni impresionante ale activității lor dincolo de graniță. Tot atunci, toate mașinile vândute în Japonia erau fabricate în Statele Unite și asamblate în Japonia. Tot în aceeași perioadă, un alt mare investitor american, General Electric, avea unități productive în Europa, America Latină și Asia. Firmele americane erau în aceea perioadă de departe cei mai mari investitori ai lumii. Dar și firmele europene își îndreptau atenția tot mai mult către piața mondială. Friedrich Bayer și-a construit fabrici în Rusia, Belgia și Franța, iar astăzi este una dintre cele mai mari companii de produse chimice din lume.

Așa cum se poate observa, atenția asupra exteriorului a fost o preocupare permanentă a omului, încă din cele mai vechi timpuri. Cu toate acestea procesul de globalizare începe să se definească mai concret după cel de-al doilea război mondial, prin participanții săi. În opinia unor specialiști⁶, acest proces poate fi analizat pe cele patru faze ale sale, după cum urmează:

- faza I: al doilea război mondial – 1955. În această fază întâlnim doi actori și anume firma și partenerii săi (consumatori, furnizori, parteneri în societăți mixte etc.). Mediul extern era relativ ușor de determinat, fiind în mare măsură constituit și influențat doar de firmă și partenerii săi imediați. Este perioada de dominare absolută a americanilor în domeniul tehnologiei, mașinilor, produselor de larg consum și managementului, cu exporturi americane în creștere continuă și apoi, ca urmare a înăsprii barierelor vamale, cu investiții directe.

Multe din actualele țări în dezvoltare nu-și cuceriseră încă independența, iar legislația privind investițiile străine era în faza de formare. Acest lucru s-a tradus într-o libertate de mișcare foarte mare din partea marilor firme, care acționau într-un spațiu puțin îngrădit. Din punct de vedere al personalului, firmele multinaționale preferau personalul specializat (mai ales pentru funcțiile importante) din țara de origine.

- faza a II-a: 1955 – 1970. Este stadiul cu trei actori. Alături de firme și filialele lor apar guvernele țărilor gazdă. Firmele devin din ce în ce mai mari, cu o producție globală integrată. Țările în dezvoltare își cuceresc rând pe rând independența politică și devin din ce în ce mai preocupate de suveranitatea lor, sensibil amenințată de corporațiile gigant. În acest scop sunt elaborate politici

⁶ Betty Jane Punnett – „Experience International Business and management”, second edition, Wadsworth Publishing Company, Belmont, California, 1994, p.6-9

referitoare la investițiile străine directe care să apere interesele statului național. Relațiile dintre firme și statele naționale devin tot mai complexe și tot mai importante în deciziile firmelor.

Pe de altă parte, țările europene și Japonia s-au refăcut din punct de vedere economic, iar companiile din aceste țări devin tot mai puternice. Pentru companiile americane această prezență în spațiul economic internațional înseamnă o concurență din ce în ce mai puternică, mai ales pentru faptul că aduc noi viziuni atât în ceea ce privește managementul, dar și în cea ce privește formarea personalului, tehnologii etc.

- faza a III-a: 1970 – 1980. Un alt actor apare pe scena afacerilor internaționale, guvernul țărilor de origine. Dacă în celelalte faze relațiile dintre marile firme devenite transnaționale și guvernele țărilor de origine erau cât se poate de convergente, în acest stadiu încep să apară contradicțiile, ca urmare a recunoașterii faptului că internaționalizarea firmelor are efecte negative în țara de origine asupra șomajului, comerțului, etc. Mediul economic internațional devine tot mai complex, iar companiile transnaționale încep să evalueze implicațiile activității lor asupra diferitelor componente ale acestuia, precum și implicațiile asupra propriilor afaceri. Ca o consecință a complexității relațiilor ce s-au născut între companiile transnaționale, țările de origine și țările gazdă, la nivelul comunității internaționale au fost inițiate demersuri menite să formeze un cod de conduită unanim acceptat de către părțile implicate, cu scopul de reglementa divergențele tot mai accentuate dintre cei implicați.

- faza a IV-a: după 1980. Acest stadiu este considerat un stadiu multifactor. Aceasta și datorită faptului că alături de companiile transnaționale, constituienții săi, guvernele țărilor gazdă și al țărilor de origine au apărut o serie de alți participanți, cum ar fi grupurile religioase, etnice, agenții internaționale și altele care reclamă atenție

din partea marilor firme⁷. Fiecare participant în acest stadiu a câștigat în experiență și și-a îmbunătățit tehnicile de abordare a mediului internațional. Companiile transnaționale provin astăzi nu doar din țările dezvoltate, ci și din țări în dezvoltare, ceea ce demonstrează o dată în plus atât perspectivele pe care le oferă piața internațională, dar și amenințările pe care le ascunde. Poate că fenomenul cel mai marcant al acestui sfârșit de mileniu l-a constituit căderea comunismului în Europa Centrală și de Est, care a adus atât oportunități noi în mediul afacerilor internaționale, cât și riscuri noi.

Ca urmare, globalizarea implică internaționalizarea schimburilor comerciale, a producției și, în ultimele decenii, a piețelor de capital.

Internaționalizarea producției este considerată inima procesului de globalizare. În cadrul procesului de internaționalizare a producției, de fapt de globalizare a procesului de producție, corporațiile transnaționale reprezintă elementul esențial. Peste 500 000 de filiale, aparținând celor peste 60 000 de corporații formează un univers care implică atât relații pe bază de transferuri de capital cât și așa numitele non-equity relations, respectiv relații care nu implică transferuri de capital. Dimensiunea procesului de globalizare la nivelul producției este reflectată de amploarea procesului de transnaționalizare a economiei mondiale. Primele 100 de companii transnaționale nefinanciare dețin active în străinătate în valoare de 1,8 trilioane USD, vând produse în străinătate care valorează

⁷ Pare de neimaginat pentru perioada de acum 30 de ani ca o firmă ca Pireli să fie atacată vehement de către Biserica Catolică în urma reclamei pe care jucătorul de fotbal Ronaldo a făcut-o produselor Pirelli, pe motiv că ea atacă simbolurile sfinte (era vorba de un spot în care Ronaldo imita Statuia lui Isus Christos din Rio de Janeiro). Incidentul a fost aplanat doar în urma scuzelor pe care Ronaldo personal și le-a cerut în fața Sanctității Sale, Papa Ioan Paul al II-lea (și a unei importante contribuții financiare, după cum adaugă gurile rele).

2,1 trilioane USD, au un personal în străinătate de peste 6 milioane persoane, și toate acestea la nivelul anului 1997⁸!

Producția internațională are mai multe dimensiuni. Principalele sale caracteristici globale pot fi rezumate astfel⁹:

➤ valoarea producției realizate de societățile transnaționale (societăți-mamă și filiale) reprezintă un sfert din produsul global mondial, din care o treime se realizează în țările gazdă. Vânzările filialelor pe piețele interne și internaționale reprezentau în jur de 11 trilioane de USD, comparativ cu cele 7 trilioane USD ale exporturilor mondiale în același an (1997). Din punct de vedere al structurii producției mondiale, în țările dezvoltate domină producția de servicii, în timp ce în țările în dezvoltare domină producția de bunuri. De altfel, orientarea investițiilor directe la nivel mondial reflectă schimbările survenite în structura economiei mondiale precum și dinamica deosebită a sectorului terțiar în toate categoriile de țări;

➤ fluxurile tehnologice joacă un rol deosebit de important în procesul de globalizare al producției. Tehnologia se exportă prin produsele pe care o încorporează (măsurată prin valoarea exporturilor către filiale) direct, ca urmare a înțelegerilor contractuale (măsurată prin valoarea plăților și încasărilor generate de acestea) sau prin intermediul programelor de training (măsurată prin costul resurselor antrenate în aceste procese). Un indicator care reflectă de asemenea transferul de tehnologie îl reprezintă royalty-urile și taxele din contractele de licență, care au cunoscut o importantă creștere după 1980. Fluxurile de tehnologie reprezintă motorul globalizării producției, iar în țările dezvoltate continuă să dețină monopolul tehnologic, esențial în lupta pentru păstrarea competitivității la nivel intern și

internațional. De altfel, din punct de vedere al încasărilor din royalty și taxe de licență, țările dezvoltate dețin peste 98%.

➤ În strânsă legătură cu fluxurile tehnologice, cercetarea dezvoltarea constituie secretul succesului în procesul de globalizare. Activitatea de cercetare dezvoltare continuă, însă, să se deruleze la nivelul companiei mamă, adică în țările de origine, iar filialele cheltuiesc mult mai puțin în activitatea de cercetare dezvoltare decât firmele mamă. Acest lucru este de natură a face din procesul de globalizare o „cale” de păstrare a decalajelor ce există între țările de origine (marea lor majoritate țări dezvoltate) și țările gazdă în dezvoltare.

➤ Comerțul internațional, în calitate de componentă a procesului de globalizare, este stimulat de producția globală, ca urmare a schimburilor comerciale pe care le generează societățile transnaționale. Se poate aprecia că globalizarea procesului de producție este o consecință și a piedicilor ridicate în calea comerțului internațional, în sensul că firmele și-au transferat producția în țările cu restricții în calea schimburilor internaționale. Comerțul internațional este astăzi de departe dominat de societățile transnaționale, apreciindu-se că ele derulează peste două treimi din schimburile comerciale internaționale, iar comerțul intra-firmă deține cam o treime.

➤ Globalizarea producției generează oportunități de angajare, ceea ce constituie un aspect pozitiv pentru economia țărilor gazdă, mai ales atunci când este vorba de țări care se confruntă cu grave probleme ale șomajului.

În strânsă legătură cu internaționalizarea producției, un alt factor al globalizării îl reprezintă comerțul internațional. Așa cum am arătat, comerțul internațional, ca cel mai vechi flux al circuitului mondial a fost devansat de producția globală. Și comerțul internațional este puternic dominat de companiile transnaționale, cum am precizat.

⁸ XXX – „World Investment Report 1999”, UNCTD, New York, Geneva, 1999, p.6 – 31

⁹ Ibidem

Instituționalizarea comerțului internațional după cel de-al doilea Război Mondial a avut drept consecință principală reducerea tarifelor, în special la produsele manufacturate, ceea ce a permis țărilor în dezvoltare să câștige noi și noi piețe. Valorificarea oportunităților oferite prin prisma globalizării s-a constituit într-un factor dinamizator al comerțului internațional. Ritmul mediu anual de creștere al exporturilor internaționale a fost în perioada 1990 – 1995 de 6% pe ansamblul economiei mondiale, iar cel al importurilor de 6,5%. Cele mai ridicate ritmuri le-au înregistrat țările în dezvoltare, ceea ce demonstrează o evoluție ascendentă a poziției lor în comerțul internațional.

Cu toate acestea, evoluția comerțului internațional în ultimii ani a fost marcată de crizele care au avut loc în diferite regiuni ale lumii. Procesul globalizării a demonstrat o dată în plus că interdependențele dintre state sunt mai strânse ca oricând și că nimeni nu este invulnerabil în fața fenomenelor negative care afectează o regiune sau alta. În ceea ce privește termenii schimbului, se constată o înrăutățire a acestora, mai ales pentru țările africane, ceea ce reflectă o adâncire a decalajului dintre aceste țări și cele dezvoltate.

Deși liberalizarea comerțului internațional, în special prin prisma acordurilor negociate în cadrul Runde Uruguay, este un fapt de necontestat, aceasta nu a condus întotdeauna la accelerarea dezvoltării în țările mai puțin avansate. Produsele de interes la exportul țărilor în dezvoltare continuă să se confrunte cu bariere la intrarea în țările dezvoltate. Este vorba în special de produsele agricole și cele textile. Se apreciază că în comerțul cu produsele textile, restricțiile cantitative existente la exportul țărilor în dezvoltare, rezultate din acorduri nu vor fi înlăturate înainte de anul 2005. Dificultățile resimțite ca urmare a restricționării comerțului cu aceste produse, se reflectă negativ asupra unor aspecte deosebit de sensibile ale economiei acestor țări. Accesul greu al

produselor agricole pe piețele țărilor dezvoltate influențează negativ agricultura acestor țări, care este și așa puțin performantă. De cealaltă parte, sectorul textilelor și confecțiilor absoarbe forță de muncă necalificată și în mare parte feminină, care este excedentară în aceste țări.

Sunt și alte aspecte care îndreptățesc țările în dezvoltare să considere că sistemul comercial actual nu susține întotdeauna în mod real dezvoltarea acestora. Ele se referă la maniera în care sunt implementate măsurile sanitare și costurile de certificare, creșterea utilizării abuzive a măsurilor antidumping în acele domenii în care țările în dezvoltare au reușit să penetreze piețele țărilor dezvoltate, gradul mult mai înaintat de liberalizare a comerțului și serviciilor pentru acele sectoare de interes pentru țările dezvoltate comparativ cu cele de interes ale țărilor în dezvoltare, dificultățile înregistrate de țările în dezvoltare în exercitarea drepturilor lor în cadrul O.M.C., etc.

O altă componentă a globalizării o constituie internaționalizarea fluxurilor financiare internaționale. Momentul esențial al începutului globalizării piețelor financiare l-a constituit trecerea la cursurile flotante și deschiderea piețelor financiare. Astăzi, fluxurile financiare internaționale sunt cele mai dinamice. Conform datelor publicate de PNUD¹⁰, între 1980 și 1995, fluxul de investiții străine directe a crescut de patru ori, iar exporturile de bunuri și servicii, de 1,5 ori (considerând anul 1980=1). Mai mult de 1,5 trilioane USD sunt schimbați pe piețele valutare internaționale în fiecare zi. Cu toate acestea, volatilitatea financiară se dovedește unul din riscurile majore ale globalizării piețelor financiare, afectând toate țările lumii, chiar dacă actorii principali sunt țările dezvoltate. Acest lucru a fost demonstrat de efectele pe care le-a avut

¹⁰ XXX – „Human Development Report 1999”, UNDP, New York, 1999, p.15

asupra întregii economii mondiale criza din Asia.

Dar poate că mai mult decât orice, revoluția informațională a fost cea care a dat aripi noi procesului de globalizare. Așa cum remarca un reporter al televiziunii franceze, acum zece ani nu se vorbea de Internet și foarte puțini aveau telefon mobil. Astăzi ni se pare imposibilă viața fără aceste două instrumente care ne pot conecta în câteva secunde cu oricine de pe glob. PNUD aprecia că la mijlocul anului 1998 erau peste 140 milioane de utilizatori Internet și se așteaptă ca în anul 2002 să fie peste 900 milioane. Scăderea costurilor tehnologiilor informaționale și continua perfecționare a instrumentelor comunicaționale sunt elemente care contribuie din plin la accelerarea globalizării.

Dincolo de aceste aspecte succint prezentate, legate de procesul globalizării privit mai ales prin prisma implicațiilor societăților transnaționale, interesante sunt și opiniile care văd în acest fenomen ireversibil o serie de pericole, care, dacă sunt ignorate pot avea un efect total contrar procesului de dezvoltare. Marginalizarea țărilor sărace nu mai reprezintă o amenințare, ci o realitate, care dacă va persista nu va face altceva decât să adâncească tot mai mult decalajul dintre bogați și săraci. Ponderea Africii în exporturile mondiale este în continuă scădere din anii '70, precum și a investițiilor străine directe orientate către această regiune. Nici țările latino-americane nu înregistrează creșteri spectaculoase, după unele aprecieri, ponderea lor în produsul global mondial crescând nesemnificativ.

Țările cu foarte puține beneficii de pe urma globalizării, cum ar fi țări ca Madagascar, Niger, Venezuela. Acestea devin din ce în ce mai izolate, cu toate că multe dintre ele păreau puternic integrate în economia mondială. Aceste țări resimt scăderea prețurilor produselor primare – majoritare în exporturile lor. Consecințele globalizării pentru aceste țări sunt o creștere foarte slabă

a exporturilor și o atractivitate aproape nulă pentru investitorii străini.

Cu toate progresele înregistrate, inegalitățile dintre țări sporesc. Decalajul dintre veniturile realizate de cincimea cea mai bogată a globului și cincimea cea mai săracă era de 74 la 1 în 1997, de la 60 la 1 în 1990 și 30 la 1 în 1960. În anii '90, cea mai bogată cincime a lumii deținea, comparativ cu cea mai săracă cincime a lumii:

- 86% din P.I.B. mondial, față de 1%
- 82% din piețele mondiale de export, față de 1%,
- 68% din investițiile străine directe, față de 1%,
- 74% din liniile mondiale telefonice, principalul mijloc de comunicație de azi, față de 1,5%.

Ultimele decenii au demonstrat această tendință de concentrare a avuției la nivelul unor țări, corporații și persoane:

- țările membre OCDE, cu 19% din populația globului, dețin 71% din comerțul mondial cu bunuri și servicii, 58% din volumul total de investiții străine directe și 91% din totalul utilizatorilor de internet,
- cei mai bogați 200 de oameni ai globului, și-au văzut crescând averea mai mult decât de două ori în ultimii patru ani, la mai mult de 1 000 de miliarde USD. Activele primilor trei miliardari sunt mai mari decât PIB-urile celor mai sărace țări ale lumii și ale celor 600 de milioane de locuitori ai lor,
- valurile recente de achiziții și fuziuni concentrează puterea industrială la nivelul unor megacorporații, cu riscul erodării concurenței. Primele 10 corporații în domeniul pesticidelor controlează 85% din piață, cu 31 miliarde USD, iar primele 10 din domeniul comunicațiilor, 86% din piață, cu 62 miliarde USD,
- în 1993, 10 țări dețineau 84% din cheltuielile mondiale în domeniul cercetării-dezvoltării.

Dincolo de aceste aspecte, fenomenul globalizării este unul contemporan nouă. Ne modelează atitudinile, așa cum noi îi putem

influența evoluția. Rămâne la latitudinea noastră și la îndemâna propriei inteligențe să nu-l scăpăm de sub control.